BEREDSKAP – 5.–7. TRINN

ET ROBUST LOKALSAMFUNN

Hva får et lokalsamfunn til å fungere?

Tenk på stedet der du bor. Hver dag fungerer mange ting uten at vi tenker særlig over det. Vi får:

strøm	rent vann	mat	transport
helsehjelp	informasjon	telefon og internett	skole og andre tjenester

Men ingen av disse tingene fungerer helt alene.

- Hva er de avhengige av?
- Hva kan skje hvis én viktig del slutter å fungere?

> Et lokalsamfunn består av mange deler som henger sammen.

Hvem får samfunnet til å fungere?

Hvem bidrar til at lokalsamfunnet fungerer? For eksempel:

kommunen	politiet	skolen	innbyggerne	helse-tjenestene
brann og redning	strøm-selskapet	vann-forsyningen	butikker og andre bedrifter	transport-tjenester
frivillige organisasjoner				

Velg tre.

- Hva bidrar de med?
- Hvem er avhengige av dem?
- Hva er de selv avhengige av?

> Et lokalsamfunn fungerer fordi mange mennesker og tjenester gjør forskjellige oppgaver.

Alt henger sammen

Tenk dere at strømmen går. Hva kan bli påvirket?

Boliger mister strøm.	Mobilnettet kan bli påvirket.	Vannforsyningen kan trenge strøm.	Trafikklys kan slutte å virke.
Skolen kan få problemer med lys, varme og digitale systemer.	Butikker kan få problemer med betaling og kjøling.	Helse- og omsorgstjenester kan trenge reservestrøm.	

Lag en kjede: **STRØMBRUDD** → _____ → _____ → _____

Hvor langt kan dere følge konsekvensene?

En hendelse ett sted kan påvirke mange andre deler av samfunnet.

Finn avhengighetene

Velg én samfunnsfunksjon:

- VANN
- STRØM
- MAT
- TRANSPORT
- HELSE
- KOMMUNIKASJON

Undersøk:

- Hva trenger denne funksjonen for å virke?
- Hvem trenger at den virker?
- Hva skjer hvis den stopper?
- Finnes det alternativer?

Eksempel: **BUTIKKEN** trenger strøm → varer → transport → ansatte → betalingssystemer

Innbyggerne er samtidig avhengige av at butikken fungerer. Kan en avhengighet gå begge veier?

Når flere ting svikter samtidig

Et kraftig uvær treffer kommunen. Først går strømmen.

Deretter skjer dette:

- Mobilnettet blir ustabilt.
- En hovedvei blir stengt.
- En pumpestasjon får problemer.
- Butikken får ikke nye varer.
- Skolen må vurdere om den kan holde åpent.

Er dette fem forskjellige problemer? Eller henger de sammen?

Lag et kart. Sett **STRØMBRUDD** eller **UVÆR** i midten. Tegn piler mellom ting som påvirker hverandre.

- Hvor oppstår de viktigste avhengighetene?
- Hvor kan ett problem føre til et nytt?

Hvor er lokalsamfunnet sårbart?

Tenk dere at hele lokalsamfunnet bare har:

én vei inn og ut	én butikk	én vannkilde
én måte å sende informasjon på	én person som kjenner en viktig oppgave	

Hva skjer hvis akkurat denne delen svikter? Dette kan være en **sårbarhet**.

Diskuter:

- Hva er problemet med å være avhengig av bare én løsning?
- Når er det spesielt viktig å ha et alternativ?
- Kan dere finne slike sårbarheter i lokalsamfunnet dere har laget?

> Jo mer som er avhengig av én løsning, desto viktigere kan det være å vite hva vi gjør hvis den svikter.

Hva gjør et system mer robust?

Sammenlign:

SAMFUNN A

- Har én vei til området.
- Har én måte å varsle innbyggerne på.
- Har ingen avtale om hvem som gjør hva hvis noe skjer.

SAMFUNN B

- Har to mulige veier.
- Har flere måter å dele viktig informasjon på.
- Har avklart ansvar og har øvd sammen.

Hvilket samfunn tåler lettere at noe svikter? Hvorfor?

Her bruker vi ordet **robust**. Et robust lokalsamfunn kan **fortsette å fungere, tilpasse seg og finne andre løsninger når noe uventet skjer**.

Men flere løsninger er ikke nok

Et lokalsamfunn har et ekstra aggregat. Er da problemet løst? Ikke nødvendigvis.

Undersøk:

- Virker aggregatet?
- Er det nok drivstoff?
- Vet noen hvordan det brukes?
- Vet de hvor det skal brukes først?
- Kan det transporteres dit det trengs?
- Er det blitt testet?

Et alternativ hjelper bare hvis det faktisk kan brukes.

> Hva må være på plass for at en reserve skal være en reell reserve?

Samarbeid gjør en forskjell

Et uvær er varslet. Fire aktører forbereder seg:

- **SKOLEN:** Sjekker hvordan elever og foresatte kan få informasjon.
- **KOMMUNEN:** Sjekker beredskapsplaner og hvem som har ansvar.
- **BUTIKKEN:** Sjekker varer, kjøling og leveranser.
- **FRIVILLIGE:** Undersøker hvem som kan bidra hvis det blir behov for hjelp.

Alle gjør noe nyttig. Men hva mangler? De må også vite noe om hverandre.

Diskuter:

- Hva trenger skolen å vite fra kommunen?
- Hva kan kommunen trenge å vite fra butikken?
- Når kan frivillige være nyttige?
- Hvem bør koordinere hva som skal gjøres?

God beredskap handler ikke bare om gode planer hver for seg. Planene må også kunne fungere sammen.

Innbyggerne er også en del av beredskapen

Kommunen og nødetatene har viktige oppgaver. Men innbyggerne kan også bidra.

For eksempel ved å:

- → følge råd og beskjeder
- → være forberedt på mindre avbrudd
- → dele bekreftet informasjon
- → si fra om viktige observasjoner
- → hjelpe andre når det er trygt
- → unngå å hindre dem som håndterer hendelsen

Diskuter:

- Hva kan innbyggerne gjøre selv?
- Når må profesjonelle aktører overta?
- Hvor går grensen for eget ansvar?

Et robust lokalsamfunn betyr ikke at innbyggerne skal løse alle problemer selv.

Hvem kan trenge ekstra støtte?

Et langvarig strømbrudd rammer hele kommunen. Men konsekvensene blir ikke nødvendigvis like for alle. Tenk på:

en familie med små barn	en person som har vansker med å gå	en person som bor alene
en person som trenger elektrisk medisinsk utstyr	en person som ikke forstår informasjonen som sendes ut	en familie som allerede har alternative løsninger

- Har alle de samme behovene?
- Hvem kan være mer sårbar?
- Hvordan kan lokalsamfunnet forberede seg på dette?

Et robust lokalsamfunn må også kunne ta hensyn til at mennesker har forskjellige behov.

Bygg et lokalsamfunn

Nå skal dere lage deres eget lokalsamfunn. Det skal minst inneholde:

boliger	skole	butikk
helsetjeneste	vannforsyning	strømforsyning
veier	mobil/internett	

Dere kan legge til flere ting. Tegn et enkelt kart.

Marker deretter:

- HVA ER VIKTIG FOR AT SAMFUNNET SKAL FUNGERE?
- HVA ER DE ULIKE DELENE AVHENGIGE AV?
- HVOR FINNES DET SÅRBARHETER?
- HVOR FINNES DET ALTERNATIVE LØSNINGER?

> Nå har dere bygget et system. Så skal vi teste det.

Hendelsen starter

Et kraftig uvær treffer lokalsamfunnet.

HENDELSE 1

Strømmen går i store deler av området.

Marker på kartet:

- Hva påvirkes direkte?
- Hva kan bli påvirket etter en stund?
- Hvem blir berørt?
- Hvilke alternative løsninger finnes?
- Hvem må samarbeide?

Bestem hva dere vil gjøre. Men ikke endre kartet ennå. Situasjonen er ikke ferdig.

Så skjer mer

HENDELSE 2

Hovedveien inn til området blir stengt.

Undersøk på nytt:

- Hva blir vanskeligere nå?
- Hvilke leveranser påvirkes?
- Kan hjelp komme fram?
- Finnes det en annen vei?
- Påvirker dette noen av beslutningene dere allerede har tatt?

Så kommer

HENDELSE 3

Mobilnettet blir ustabilt.

- Hva skjer med informasjonsflyten?
- Hvilke planer fungerer ikke lenger?
- Hva gjør dere i stedet?

Dere får et valg

Kommunen har ressurser til å gjøre **ett større tiltak nå**. Dere kan:

A: skaffe et ekstra aggregat	B: rydde en alternativ vei
C: opprette et sted der innbyggerne kan få informasjon og hjelp	D: sende ekstra ressurser til vannforsyningen

Velg. Begrunn:

- Hvilket problem løser tiltaket?
- Hvilke andre problemer kan det også påvirke?
- Hvem får nytte av det?
- Hva må vente?
- Hva er dere usikre på?

> Hvilket tiltak gjør hele lokalsamfunnet bedre i stand til å håndtere situasjonen?

Gjør lokalsamfunnet mer robust

Hendelsen er over. Nå skal dere forbedre lokalsamfunnet. Dere kan gjøre **tre endringer**. For eksempel:

- lage en alternativ vei
- skaffe reservestrøm
- lage flere måter å dele informasjon på
- endre hvem som har ansvar
- lagre nødvendig utstyr
- lage avtaler om samarbeid
- øve på en hendelse
- lage bedre støtte for personer med særlige behov

Men dere kan ikke velge alt. Hvilke tre tiltak velger dere?

For hvert tiltak:

- Hvilken sårbarhet reduserer det?
- Hva blir mindre avhengig av én løsning?
- Hva kan fortsatt gå galt?

Test på nytt

Nå skjer **det samme uværet én gang til**. Bruk det forbedrede lokalsamfunnet.

Sammenlign med første gang.

- Hva fungerer bedre?
- Hvilke problemer oppstår fortsatt?
- Klarer samfunnet å finne alternative løsninger raskere?
- Er informasjonsflyten bedre?
- Er ansvar tydeligere?
- Er noen fortsatt særlig sårbare?

Dette er viktig:

Vi kan undersøke om et tiltak faktisk gjør systemet mer robust ved å teste hva som skjer når det utsettes for belastning.

Hva gjorde størst forskjell?

Se på de tre tiltakene dere valgte. Ranger dem etter hvor stor forskjell de gjorde.

Ikke bare spør: **«Løste tiltaket ett problem?»**

Spør også:

- Gjorde tiltaket flere deler av samfunnet mindre sårbare?
- Skapte det nye alternativer?
- Gjorde det samarbeid lettere?
- Hjalp det mennesker med særlige behov?
- Fungerte det da situasjonen endret seg?

> Hvilket tiltak gjorde størst forskjell? Hvorfor?

Hva har du lært?

Fullfør:

Et lokalsamfunn består av …	En avhengighet betyr …	En sårbarhet kan oppstå når …
Hvis én viktig del svikter, kan …	Et alternativ er viktig fordi …	Et lokalsamfunn blir mer robust når …
Samarbeid er viktig fordi …	Innbyggere kan bidra ved å …	Noen mennesker kan være mer sårbare fordi …
Et tiltak kan gjøre flere deler av samfunnet sterkere ved å …	Noe jeg ville undersøkt videre, er …	

Hva gjør et lokalsamfunn robust?

- **FORSTÅ AVHENGIGHETENE** – Hva er avhengig av hva?
- **FINN SÅRBARHETENE** – Hva kan få store konsekvenser hvis det svikter?
- **LAG ALTERNATIVER** – Hva gjør vi hvis den vanlige løsningen ikke virker?
- **AVKLAR ANSVAR** – Hvem gjør hva?
- **DEL INFORMASJON** – Hvordan får ulike aktører det de trenger å vite?
- **SAMARBEID** – Hvordan kan ulike mennesker og tjenester hjelpe hverandre?
- **TA HENSYN TIL ULIKE BEHOV** – Hvem kan bli særlig rammet?
- **TEST OG LÆR** – Hva fungerer – og hva må forbedres?

Et robust lokalsamfunn er ikke et samfunn der ingenting går galt.

Det er et samfunn som er forberedt, kan samarbeide, finner alternative løsninger og klarer å tilpasse seg når noe uventet skjer.